

Гецько Г. І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

МЕДІЙНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЖІНКИ-БІЖЕНКИ В ПУБЛІКАЦІЯХ УКРАЇНОМОВНОГО ВИДАННЯ «НОВА ПОЛЬЩА»

У статті проаналізовано особливості медійної візуалізації українських жінок-біженок у матеріалах україномовної версії польського суспільно-політичного видання «Нова Польща». Дослідження зосереджене на змістових та проблемно-тематичних параметрах публікацій, які формують специфічні моделі уявлення про жінок, вимушено переміщених унаслідок російсько-української війни. У межах роботи здійснено типологічний аналіз інтерв'ю, репортажів, нарративних історій та документальних матеріалів, що висвітлюють питання культурної адаптації, громадської активності, психологічної травми, соціальної вразливості та сексуального насильства. Встановлено ключові типологічні та смислові характеристики контенту, виявлено домінуючі образи й нарративи, які визначають специфіку медійної репрезентації українських жінок-біженок.

У публікаціях видання простежуються декілька домінуючих моделей: жінка як вразлива та залежна від підтримки; як активна культурна діячка; як лідерка громадянського суспільства; як особа, що перебуває в ситуації ідентифікаційної невизначеності; як морально стійка свідкиня воєнних злочинів. Значну увагу приділено ролі польського суспільства, державних установ, громадських ініціатив у процесах адаптації українських біженок і формуванні нарративів солідарності та вдячності.

Зроблено висновок, що матеріали «Нової Польщі» руйнують стереотипне уявлення про жінку-біженку як виключно пасивну жертву війни. Видання формує багатовимірний образ, у якому поєднано досвід травми, соціальної активності, професійної самореалізації та громадянської позиції. Результати дослідження мають практичну значущість для вдосконалення журналістських стандартів висвітлення теми вимушеної міграції, розвитку етичних підходів у роботі з уразливими групами та формування ефективних медійних стратегій у комунікації з міжнародною аудиторією.

Ключові слова: українські жінки-біженки, медійна репрезентація, гендерні нарративи, громадянська активність, польське онлайн-видання.

Постановка проблеми. Повномасштабна російсько-українська війна спричинила міграційні процеси українців, у межах яких особливе місце посідає феномен українських жінок-біженок. У медійному просторі країн Європейського Союзу формується новий дискурс репрезентації цієї соціальної групи, який впливає як на громадську думку, так і на механізми інтеграційної політики. Відтак нагальною є потреба у вивченні медійних стратегій подання образу жінки-біженки, зокрема у контенті україномовних видань за кордоном, які виконують роль комунікаційного посередника між українською та європейською аудиторіями.

Актуальність проблеми обумовлена потребою комплексного вивчення медійної репрезентації жінок-біженок у площині візуальних комунікацій, гендерних студій та медіадискурсивного аналізу. Практична значимість роботи визначається тим, що виявлені медійні моделі та нарративи можуть бути використані для оптимізації журналістських

стандартів, підвищення чутливості медіа до гендерних та етичних аспектів висвітлення теми війни й вимушеної міграції, а також для формування ефективних комунікаційних стратегій у виданнях, орієнтованих на закордонну аудиторію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження образу жінки в умовах війни та вимушеної міграції охоплюють різноманітні аспекти сучасного наукового дискурсу. Зокрема, М. Байдак аналізує роль і становище жінок у воєнний період 1914–1921 рр. [1]. Науковиця О. Морозова зосереджується на комунікативних інструментах, які жінки-біженки застосовують для налагодження нових соціальних зв'язків та осмислення пережитого травматичного досвіду [3]. Соціальні детермінанти здоров'я українських біженок у Чеській Республіці описує І. Мажак [2]. Проблему гендерного аспекту міграційних процесів, зокрема специфічні виклики, з якими стикаються жінки-біженки з України, вивчають А. Хом'як,

П. Федорченко-Кутуєва, Т. Коломієць. Дослідниці наголошують на важливості врахування фактору наявності неповнолітніх дітей та літніх родичів у процесі інтеграції жінок-біженок [5].

На тлі окресленої наукової проблематики постає необхідність системного аналізу візуальних практик представлення українських жінок-біженок у публікаціях «Нової Польщі» з метою виявлення домінантних образів, ключових наративів, смислових акцентів та потенційних впливів на суспільне сприйняття цієї соціальної групи.

Постановка завдання. Мета дослідження – з'ясувати особливості медійної візуалізації українки-біженки шляхом комплексного аналізу змістових та проблемно-тематичних характеристик медіаматеріалів україномовного видання «Нова Польща». Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: проаналізувати публікації досліджуваного видання, присвячені українським жінкам-біженкам, та визначити їхні ключові типологічні, тематичні й структурні характеристики; виявити домінантні образи, наративи та смислові акценти, що формують специфіку медійної репрезентації жінки-біженки у вказаних матеріалах; оцінити потенційний вплив застосованих стратегій на формування сприйняття українських біженок аудиторією видання.

Виклад основного матеріалу. «Нова Польща» – польський суспільно-політичний медіапроект, заснований у 1999 році з ініціативи відомих польських інтелектуалів Єжи Гедройця та Єжи Помяновського. Із 2020 року функціонує українськомовна версія, що висвітлює питання польської культури, історії, політики, економіки, а після 24 лютого 2022 року – також проблематику російсько-української війни. Інтернет-портал в основному орієнтований на українську аудиторію, зокрема на біженців та мігрантів з України. Видання регулярно публікує матеріали, присвячені українським біженцям, однак кількість текстів, що зосереджені безпосередньо на досвіді українських жінок-біженок, залишається відносно невеликою (18 публікацій).

В інтерв'ю «Світлана Олешко: Важко стриматись, щоб не обіймати кожного поляка» [03.03.2023. URL: <https://novapolshcha.pl/article/svitlana-oleshko-vazhko-strimatis-shob-ne-obiimati-kozhnogo-polyaka/>] журналістка Н. Ткачик веде розмову з українською режисеркою та культурною діячкою, яка через війну вимушено залишила Харків. Під час спілкування візуалізується образ жінки-біженки, що поєднує травматичні переживання війни з активною професійною та культур-

ною діяльністю в польському середовищі. Образ Світлани репрезентує динамічність українських жінок-біженок: від пережитого шоку і втрати дому до поступової адаптації та відновлення.

Через розповідь Світлани Олешко формується уявлення про українку як активну учасницю культурного процесу, для якої мистецтво стає засобом подолання травми, збереження ідентичності та підтримання зв'язку з батьківщиною. Її професійна діяльність у театральному середовищі Польщі постає прикладом інтеграції, що ґрунтується на взаємній підтримці та культурній взаємодії. У тексті порушено проблему психологічної травми та її впливу на повсякденне життя. Героїня відверто описує страх, втрату звичного середовища та емоційний стан під час перших тижнів війни. Важливою була соціальна підтримка з боку польського суспільства. Саме вислів Світлани «важко стриматись, щоб не обіймати кожного поляка» відображає наратив вдячності, заснований на реальному досвіді.

Увагу зацентровано на культурній взаємодії між Україною і Польщею: театр, творчі ініціативи й спільні проекти стають майданчиками для переосмислення воєнного досвіду та вироблення нових моделей комунікації. Через історію зі Світланою Олешко зруйновано стереотип про українську біженку як переважно пасивну постраждалу. Натомість формується образ жінки, яка, попри втрату й психологічну вразливість, зберігає професійну компетентність, демонструє стійкість і активно долучається до культурного та громадського життя.

Зустрічаємо ще одну проблему – моральне виснаження героїні (говорить про втому, внутрішній біль і складність емоційного відновлення). Однак у її риториці домінує наратив стійкості – віра в повернення, опора на мистецтво та приклади незламності українців. Ці елементи репрезентують цілісний медійний образ українки-біженки, який виходить за межі стереотипних уявлень та окреслює нові форми жіночої самореалізації у воєнний час.

Зупинимось також на інтерв'ю «Наталка Панченко: Нас об'єднує одержимість перемогою України» [28.07.2023 URL: <https://novapolshcha.pl/article/natalka-panchenko-nas-obyednuye-oderzhimist-peremogoyu-ukrayini/>], у якому журналістка спілкується із однією з найвпливовіших українських активісток у Польщі (за версією «Wprost»). Матеріал висвітлює трансформацію індивідуальної громадянської активності, що постала з протестного руху «Євромайдан – Вар-

шава», у розгалужену мережу міжнародної підтримки України в умовах повномасштабної війни. Образ героїні репрезентує нову модель сучасної лідерки, що заснована на довірі, самопожертві та моральній відповідальності. Еволюція її лідерства простежується від спонтанних ініціатив (період Революції гідності) до системних протестних дій, які отримали значний медійний резонанс (зокрема, акція біля готелю в Польщі з вимогою передати Україні літаки F-16 під час візиту президента США).

Зображений у матеріалі образ Наталії Панченко руйнує стереотипне уявлення про лідерство як виключно чоловічу роль в умовах війни. Активістка постає багатовимірною постаттю – лідеркою громадських рухів, матір'ю, волонтеркою та організаторкою масштабних ініціатив. В інтерв'ю акцентується на важливості медіа як інструменту, що посилює ефективність громадських ініціатив, забезпечуючи їхню публічну видимість і суспільний резонанс. На жаль, не може героїня оминати тему морального виснаження як українських, так і польських активістів. Проте риторика героїні ґрунтується на наративі стійкості: приклади мужності українських військових та волонтерів відновлюють внутрішні ресурси та надають сенс подальшій боротьбі. Загалом інтерв'ю репрезентує образ української лідерки, яка є не лише громадською активісткою, а й моральним авторитетом та комунікаційною лідеркою.

У наративному репортажі з елементами розповідей очевидців «Повертатись не можна лишатись. Історії українських біженок у Польщі» [28.05.2024 URL: <https://novapolshcha.pl/article/povertatis-ne-mozhna-lishatis-istoriyi-ukrayinskikh-bizhenok-u-polshi/>] представлено історії п'яти українських жінок, які зіткнулися зі складним моральним, соціальним та економічним вибором. Розповіді від першої особи належать Єлизаветі з Бродів, Анні з Дніпра, Марії й Христині з Харкова та Одарці з Черкащини. Особливістю тексту є документальність і вбудованість особистих історій у ширший соціологічний і демографічний контекст. Усі п'ять героїнь перебувають у стані «між»: вони не відчувають повноцінної належності до польського соціуму, але й не можуть повернутися в Україну. Згідно з наведеними у тексті дослідженнями, 43% українських біженців у Польщі не можуть визначитися з планами на майбутнє, що свідчить про глибоку ідентифікаційну кризу.

Із розповідей жінок дізнаємося про структурні обмеження польської системи (ускладнений доступ до житла, освіти, медичних послуг, лега-

лізації перебування). Для Христина Волошиної основною проблемою є затримка з оформленням посвідки тимчасового перебування, що паралізує можливість професійного й особистого планування. Інші респондентки згадують труднощі із пошуком житла, занадто високі ціни, залежність від волонтерської допомоги. Натомість приклади взаємодії з фондами (Rio Edu Centrum, Gremi Personal) та позитивний досвід із польськими освітянами (участь першої леді Польщі в інтеграційних заходах) свідчать про потужну роль громадянського суспільства у процесах адаптації.

У публікації порушена проблема ролі жінки у війні та еміграції. Героїні виступають не лише як матері (Христина), а й активні громадянки: організовують поетичні вечори (Одарка), займаються волонтерською діяльністю (Анна, Марія), сприяють поширенню інформації про війну (Єлизавета). Попри успішну адаптацію та загалом позитивне ставлення до польського суспільства, у розповідях українок фіксуються прояви мікроагресії та соціального тиску: стереотипи щодо українців, ізоляція, страйкові настрої, зростання нетолерантності. Їхні історії засвідчують, що проблема українських біженців не лише гуманітарна, а й глибоко культурна, політична, психологічна. Загалом репрезентовано образ жінки у стані «між», яка одночасно переживає травму, проявляє стійкість і шукає сенс та можливості для самореалізації у чужому соціальному середовищі.

У репортажі «Кричати на весь світ». Як поляки й українці документують сексуальне насильство з боку військових РФ» [17.04.2024. URL: <https://novapolshcha.pl/article/krichati-na-ves-svit-yak-polyaki-i-ukrayinci-dokumentuyut-seksualne/>] описано вкрай важливу діяльність Центру документування російських злочинів ім. Рафала Лемкіна, створеного при Інституті Пілецького. Матеріал акцентує увагу на документуванні однієї з найтравматичніших і табуйованих тем воєнної агресії – сексуальному насильстві як інструменту терору, приниження і геноциду. За даними Центру, зібрано майже 700 свідчень в Україні та приблизно стільки ж – серед українських біженців за кордоном. Вони охоплюють широке коло постраждалих – від підлітків до жінок похилого віку. Наголошується на гендерній складовій злочинів – жінки (незалежно від віку, статусу, місця проживання) потерпають саме через свою стать. Таке насильство використовується як спосіб залякування та приниження. Жінки-жертви стають не лише моральними свідками, а й символами масштабного злочину, який потребує міжнародного реагування.

Репортаж містить прямі свідчення, які формують емоційно сильний і водночас документально виважений наратив. У тексті послідовно дотримано етичних стандартів: забезпечено анонімність респонденток, уникнуто експлуатації їхньої травми, збережено професійну дистанцію. Публікація репрезентує українських жінок не лише як психологічно травмованих і постраждалих, але й як морально стійких та активних учасниць процесу документування злочинів, чий голос має значення для майбутнього правосуддя. Описаний репортаж і звіт Центру документування російських злочинів виконують важливу функцію не лише інформування суспільства про масштаби сексуального насильства, а й слугують інструментом юридичного та дипломатичного тиску на державу-агресора, сприяючи міжнародній увазі та потенційному притягненню винних до відповідальності.

Розлоге інтерв'ю «Людмила Гусейнова: Щоб не зійти з розуму в полоні, я вела щоденник» [26.03.2025. URL: <https://novapolshcha.pl/article/lyudmila-guseinova-shob-ne-ziiti-z-rozumu-v-poloniya-vela-shodennik/>] репрезентує досвід трирічного полону правозахисниці як складну психологічну, фізичну та моральну боротьбу. Людмила Гусейнова була ув'язнена до повномасштабного вторгнення та утримувалася спочатку в «Ізоляції», а згодом у Донецькому СІЗО. Центральною проблемою інтерв'ю є питання самозбереження та психологічного виживання в умовах тривалого ув'язнення. Приховане ведення щоденника постає інструментом внутрішньої самокомунікації, збереженням ідентичності та розумової рівноваги. У журналістському матеріалі порушено болючі теми російсько-української війни: незаконне утримання цивільних осіб, відсутність дієвих механізмів їхнього обміну, системне застосування сексуального насильства як інструменту тиску й приниження. Щоденникові записи Гусейнової постають не лише внутрішнім ресурсом виживання, але й потужним свідченням для правозахисної діяльності. Публікація формує образ української жінки як стійкої, здатної до внутрішнього опору й самозбереження навіть у нелюдських умовах полону. Після звільнення Гусейнова очолила громадську організацію «Нумо. Сестри!», що займається визволенням цивільних полонених. Наголошується на складності цього процесу: «Вдалося звільнити приблизно 10 жінок. Це за трохи більше ніж два роки, коли я на волі. Деякі з них були в полоні понад шість років. Ще понад десяток жінок випустили з тюрем на тимчасово окупованих територіях, але їм не дозволяють виїхати звід-

тіля». У цьому контексті Л. Гусейнова постає як активна носійка правди й пам'яті, яка трансформує власний травматичний досвід у дієвий інструмент громадської та правозахисної діяльності.

Тему цивільних полонених порушено також в інтерв'ю «Наталья Шило: У донецькому СІЗО я подумки розмовляла зі Стусом і просила в нього пробачення» [30.09.2025. URL: [https://novapolshcha.pl/article/natalya-shilo-u-doneckomu-sizo-ya-podumki-rozmovlyala-zi-stusom-i-prosila-v/](https://novapolshcha.pl/article/natalya-shilo-u-doneckomu-sizo-ya-podumki-rozmovlyala-zi-stusom-i-prosila-v-nogo-probachennya/)]. Центральною темою є досвід тривалого полону в окупованому Донецьку та психологічні стратегії виживання в умовах ізоляції, постійного тиску і принижень. Матеріал висвітлює низку суспільно значущих проблем: незаконне утримання цивільних, систематичні порушення прав людини на окупованих територіях, труднощі відновлення після звільнення. Значна увага приділена питанню національної ідентичності. Шило – донеччанка, послідовно наголошує на своїй приналежності до України, відмовляється від російського паспорта і свідомо переходить на українську мову.

У статті вибудовано цілісний образ української жінки як стійкої, морально зрілої та внутрішньо вільної особистості. Її інтелектуальні практики під час ув'язнення (звернення до математики, поезії та постаті Стуса) демонструють глибину духовного спротиву та культурної укоріненості. Водночас Наталя постає як активна громадянка: після звільнення долучається до правозахисної діяльності, дає свідчення про злочини окупантів та підтримує інших жінок-полонених.

У журналістській публікації «Польський прикордонник, що врятував українське немовля» подано інтерв'ю з Матеушем Кондратом [12.05.2023. URL: <https://novapolshcha.pl/article/polskii-prikordonnik-sho-vryatuvav-ukrayinske-nemovlya/>]. Матеріал поєднує елементи інтерв'ю та документальної реконструкції події, зокрема доповнений відеозаписом із камери спостереження. Автор порушує важливі гуманітарні проблеми, пов'язані з кризою вимушеного переміщення та фізичною вразливістю українських біженців. Основна тема – геройський вчинок прикордонника, який надав невідкладну допомогу дитині, що перестала дихати.

Мати дитини, Оксана Черниш, у момент загрози життю сина постає у стані глибокого стресу. Її хаотичні пересування коридорами прикордонного пункту підкреслюють безпорадність і крайню вразливість жінки в екстремальній ситуації. Отож у публікації формується образ жінки-біженки, який поєднує фізичну та емоційну вразливість,

материнську відданість та вимушену залежності від зовнішньої підтримки в умовах кризи.

Висновки. Здійснений аналіз засвідчує, що медіаматеріали україномовної версії видання «Нова Польща» руйнують стереотипне уявлення про жінку-біженку як виключно пасивну жертву війни. Натомість формується багатовимірний образ, у якому поєднано досвід психологічної травми, прагнення до соціальної активності, професійна самореалізація та виразна громадянська позиція. Такий підхід відображає комплексність жіночого досвіду в умовах вимушеної міграції та його значення для розуміння ширших суспільних процесів.

У публікаціях фіксується не лише травматичний вимір пережитого, а й здатність героїнь до адаптації, інтеграції та переосмислення власної ролі в новому середовищі. Виявлено кілька домінуючих моделей

медійної репрезентації: жінка як вразлива та така, що потребує підтримки; як активна культурна діячка; як лідерка громадянського суспільства; як особа, що перебуває в стан ідентифікаційної та міграційної невизначеності; як морально стійка свідкиня воєнних злочинів. Такі моделі здатні впливати на суспільне сприйняття українських біженок, підтримувати міжкультурний діалог, сприяти формуванню емпатійного та етично виваженого медіадискурсу про війну й міграцію, виконувати важливу просвітницьку й гуманітарну функцію, забезпечуючи глибше розуміння жіночого досвіду війни в польському інформаційному просторі.

Перспективними видаються подальші дослідження еволюції образу жінки-біженки у динаміці війни та зміни акцентів залежно від політичного, суспільного й гуманітарного контекстів.

Список літератури:

1. Байдак М. С. Жінка в умовах війни у світлі повсякденних практик (на матеріалах Галичини 1914–1921 рр.) : дис. канд. іст. наук : 00:07:01. Львів, 2018. 308 с.
2. Мажак І. Соціальні детермінанти здоров'я українських біженок у Чеській Республіці. *Наукові записки НаУКМА*. Соціологія, 2023. С. 60–71. URL: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2023.6.60-71> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Морозова О. Проблеми жінок-біженок як напрямок соціально-комунікаційних досліджень. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Філологія, Вип. 2(12), 2024. С. 65–67.
4. Нова Польща: офіційний вебсайт. URL: <https://novapolshcha.pl/> (дата звернення: 10.10.2025–10.11.2025).
5. Хом'як А., Федорченко-Кутуєв П., Коломієць Т. Українські трудові мігранти та біженці в країнах Європи: конфліктність міграційних політик у суспільствах модерну. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. Вип. 1(61), 2024. С. 25–37. URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/306744/298123> (дата звернення: 20.10.2025).

Hetsko H. I. MEDIA VISUALIZATION OF A WOMAN-REFUGEE IN PUBLICATIONS OF THE UKRAINIAN-LANGUAGE PUBLICATION NEW POLAND

The article analyzes the features of the media visualization of Ukrainian refugee women in the materials of the Ukrainian-language version of the Polish socio-political publication New Poland. The study focuses on the content and problem-thematic parameters of publications that form specific models of perceptions of women forcibly displaced as a result of the Russian-Ukrainian war. The work included a typological analysis of interviews, reports, narrative stories, and documentary materials that highlight issues of cultural adaptation, civic activism, psychological trauma, social vulnerability, and sexual violence. Key typological and semantic characteristics of the content were identified, and dominant images and narratives were identified that determine the specifics of the media representation of Ukrainian refugee women.

Several dominant models can be traced in the publications of the publication: a woman as vulnerable and dependent on support; as an active cultural figure; as a leader of civil society; as a person in a situation of identity uncertainty; as a morally stable witness to war crimes. Considerable attention is paid to the role of Polish society, state institutions, and public initiatives in the processes of adaptation of Ukrainian refugees and the formation of narratives of solidarity and gratitude.

It is concluded that the materials of New Poland destroy the stereotypical idea of a female refugee as an exclusively passive victim of war. The publication forms a multidimensional image that combines the experience of trauma, social activism, professional self-realization, and civic position. The results of the study have practical significance for improving journalistic standards for covering the topic of forced migration, developing ethical approaches in working with vulnerable groups, and forming effective media strategies in communicating with an international audience.

Key words: ukrainian refugee women, media representation, gender narratives, civic activism, polish online publication.

Дата надходження статті: 19.11.2025

Дата прийняття статті: 10.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025